תורה אור

תנו רבנן *חליצה מוטעת כשרה אי זו היא חליצה מוטעת אמר ר"ל כל שאומרים לו חלוץ ובכך אתה כונסה אמר ליה רבי יוחנן *אני שונה *בין שנתכוון הוא ולא נתכוונה היא בין שנתכוונה היא ולא נתכוון הוא חליצתה פסולה עד שיתכוונו שניהם כאחד ואת אמרת חליצתה כשירה אלא כל שאומרים לו חלוץ לה ע"מ שתתן לך מאתים זוז תניא נמי הכי חליצה מוטעת כשירה אי זו היא חליצה מוטעת כל שאומרים חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז ומעשה באשה אחת שנפלה לפני יבם שאין הגון לה ואמרו לו חלוץ לה על מנת שתתן לך מאתים זוז ובא מעשה לפני רבי חייא והכשירה ההוא דאתא לקמיה דרבי חייא בר אבא אמר לה בתי עמודי אמרה ליה (א) *אימא ישיבתה זו היא עמידתה אמר לה ידעת ליה אמרה ליה אין ממונא הוא דחזא לה וקבעי למיכליה מינה אמר לה לא ניחא לך אמרה ליה לא אמר ליה חלוץ לה ובכך אתה כונסה לבתר דחלץ לה אמר ליה השתא מינך אפסלא לה חלוץ לה חליצה מעלייתא כי היכי דתישתרי לעלמא בת חמוה דרב פפא נפלה לפני יבם שאין הגון לה אתא לקמיה דאביי אמר ליה חלוץ לה ובכך אתה כונסה אמר ליה רב פפא לא סבר לה מר להא דאמר רבי יוחנן ואלא היכי אימא ליה אמר ליה חלוץ לה ע"מ שתתן לך מאתים זוז לבתר דחלץ לה אמר לה זיל הב ליה אמר ליה (ג) משטה אני בך עבדה ליה מי לא תניא *הרי שהיה בורח מבית האסורין והיתה מעברא לפניו ואמר ליה טול דינר והעבירני אין לו אלא שכרו אלמא אמר ליה משטה אני בך הכא נמי משטה אני בך אמר ליה אבוך היכא א"ל במתא אימך היכא א"ל במתא יהיב בהו עיניה ושכיבן : ת"ר חליצה מוטעת כשרה גט מוטעה פסול חליצה מעושית פסולה גט מעושה כשר היכי דמי אי דאמר רוצה אני אפי' חליצה נמי ואי לא אמר רוצה אני גט נמי לא הכי קאמר חליצה מוטעת לעולם כשר וגט מוטעה לעולם פסול חליצה מעושית וגט מעושה זימנין כשר וזימנין פסול הא דאמר רוצה אני הא דלא אמר רוצה אני *דתניא יקריב אותו מלמד שכופין אותו יכול בעל כרחו ת"ל לרצונו הא כיצד כופין אותו עד שיאמר רוצה אני *וכן אתה מוצא בגיטי נשים כופין אותו עד שיאמר רוצה אני אמר רבא אמר רב סחורה אמר רב הונא חולצין אע"פ שאין מכירין ממאנין אע"פ שאין מכירין לפיכך אין כותבין גט חליצה אלא אם כן מכירין ואין כותבין גט מיאון אלא אם כן מכירין *דחיישינן לבית דין טועין ורבא דידיה אומר *אין חולצין אלא אם כן מכירין ואין ממאנין אא"כ מכירין לפיכך כותבין גט חליצה אף על פי שאין מכירין וכותבין גט מיאון אף על פי שאין מכירין ולא חיישינן לבית דין טועין :

מתני'

ס"א אמה

ויקרא א

א) [בשאלתות פ' כי תצא ס"ס קנד איתא אמר רבא חליצה מוטעת וכו']

על מנת שתתן לך מאתים זוז . ואע"ג דלא יהבה ליה חליצתה כשירה כדמפורש בכתובות בהמדיר (דף עד.) דכל תנאי מבני גד ובני ראובן גמרינן תנאה שאפשר *להתנות על ידי שליח שעשה משה את יהושע שליח לתת להם את ארץ הגלעד הוי תנאיה תנאה וכל תנאי דלא אפשר לעשות על ידי שליח כגון חליצה אין תנאי מועיל בה וזהו טעמו של דבר : **בתי עמודי** . עמודי והתייבמי לו : **ישיבתה** . מהתייבם לו : **זו היא עמידתה** . זו היא תקנתה : **ידעת ליה** . מכרת היא בו שום דבר גנאי : **אמרה ליה אין ממונא חזא לה** . דבר זה היא יודעת בו שאין בא לייבמה אלא כדי לאכול ולכלות ממונה ולגרשה : **לישנא אחרינא בתי עמודי** . עמודי על רגליך דכתיב (דברים יט) ועמדו שני האנשים בעמידה* : **ישיבתה זו היא עמידתה** . קיטעת היא או חולה אמר לה ידע לה מכיר הוא בה שרוצה לייבמה אמרה ליה אין וממונא חזא בה : **להא דר' יוחנן** . דאמר לעיל עד שיתכוונו שניהם : **הב ליה** . דהא קבילת עלה ואע"ג דחליצה בהכי לא מיפסלא מיהא איחייבא לקיומי תנאה מידיא כשאר שכירות דעלמא : **אמר ליה** . כיון דחליצה כשירה היא משום דיכא נמי לית ליה דכיון דעליה רמיא למיעבד ולא בעי משטה אני בך עבדה ליה : **מעברא** . מעבר ים בספינה : **אמר ליה אביי** . לרב פפא : **אבוך היכא** . כלומר כמדומה אני שיש לך אב ואם סמוכין לך לספק צרכיך לפיכך קא מחדדן שמעתיך : **ושכבו** . אבוה ואימיה : **גט מוטעה פסול** . אם אינה מקיימת תנאה דאיפשר לגט ע"י שליח שהאומר לשנים כתבו ותנו גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו הילכך דמי לתנאי בני גד ומהני ביה תנאה : **וכן בגיטי נשים** . כופין אותו עד שיאמר רוצה אני : **חולצין אע"פ שאין מכירין** . יבם ויבמה שבאו לפנינו לחלוץ ואין אנו מכירין בו שהוא יבמה נזקקין להן ב"ד וחולצין : **וממאנין** . ב"ד נזקקין למיאון אע"פ שאין מכירין : **לפיכך** . הואיל ונזקקין להם אע"פ שאין מכירין אותם : **אין כותבין גט חליצה** . עדים הרואים בחליצה ובמיאון אין כותבין ונותנין לה להיות בידה לזכות אא"כ מכירין שהן יבם ויבמה והשתא דאין כותבין אא"כ מכירין אי נמי לאו יבמה הוא לא נפיק חורבה מיניה דכל כמה דלית לה גט חליצה לא נסבי לה : **חיישינן לב"ד טועין** . אם כתבו לה עדים ראינו שחלצה בפנינו מפלוני ואפילו לא כתבו בו ואישתמודעינהו חיישינן שמא תראה גט זה לב"ד אחר ויסמכו עליו ולא יבדקו אם פלוני זה הכתוב בגט זה יבמה הוא אם לאו וישיאו אותה ויהיו טועין בהלכה שאין יודעין שחולצין וממאנין ואע"פ שאין מכירין : **לפיכך** . הואיל ואין חולצין אא"כ מכירין : **כותבין גט חליצה** . עדים שראו שחלצה יכולין לכתוב לה ואע"פ שאין מכירין ולא חיישינן שמא טעו ב"ד בהלכה זו לומר חולצין אף על פי שאין מכירין וחלצו לה ממי שאינו יבמה :

מתני'

בתי עמודי . כלשון שפי' בקונטרס עמודי וחלצי לו משמע שצריך עמידה לחלוץ ושמא לכתחלה בעי ולא מיפסלא בהכי כדפרישי' לעיל (דף קג.) גבי בין עומד בין יושב בין מוטה :

אין לו אלא שכרו . היינו דוקא כגון הכא ששואל דבר גדול במקום שאין לוקחין אלא דבר מועט *וכן ההיא דהגוזל בתרא (ב"ק קטז: ושם) גבי הלך להביא כרוב ודורמסקין לחולה דאין לו אלא שכרו אבל היכא שלוקחין דבר גדול התם אין יכול לומר לו משטה אני בך ואע"פ שלא הוציא כלום מאותו דבר שתובע עליו שכר :

רבא אמר רב סחורה . והא דאמר באלו מציאות (ב"מ דף לג. ושם) אמר רבא כגון רב סחורה דאסברן זוהמא ליסטרון פירוש שהאיר עיני באותה משנה אחת רבה גרס התם אבל רבא היה תלמידו מובהק כדמשמע הכא ובכמה דוכתין ואית דגרסי התם רבה וי"ל דה"ק אפילו לא אסברן אלא זוהמא ליסטרון בלבד אני חייב לקרוע עליו* :

לפיכך אין כותבין גט חליצה אא"כ מכירין כו' . פירש בקונטרס דחיישינן שמא יטעו בית דין האחרון וישיאוה בלא הכרת יבם ויסמכו על בית דין הראשון וא"ת ואמאי חולצין בית דין הראשון אע"פ שאין מכירין וניחוש דלמא מייתי סהדי שחלצה בב"ד ויסמכו בית דין האחרון עלייהו וישיאוה לשוק בלא הכרה וי"ל דעדים אינם מעידין לאלאין וישאלו להם אם הכירום בית דין הראשון דכולי האי ודאי לא חיישינן : **ורבא** דידיה אמר כו' ולא חיישינן לבית דין טועין . פירוש שמא טעו ב"ד הראשון ועשו בלא הכרה כך פירש הקונטרס וקשה דאין פירוש בית דין טועין שוה דחיישינן לבית דין טועין דרב סחורה היינו בית דין אחרון ולא חיישינן לבית דין טועין דרבא היינו בית דין הראשון ועוד קשה לר"י דאמר פ' יש נוחלין (ב"ב דף קלח: ושם) אמר רב דימי הילכתא לא חיישינן לב"ד טועין ופריך מ"ש מדרבא דאמר רבא אין חולצין אא"כ מכירין דחיישי' לבית דין טועין כו' אלמא בדרבא גרסי' חוששין לבית דין טועין ונראה לר"י כגירסת ספרים ישנים דגרסי בדרב סחורה לא חיישינן ובדרבא חיישינן וה"פ לא חיישינן לבית דין טועין שמא יטעו בית דין אחרון להשיאה ע"י חליצה שיעידו בחליצה ולא בהיכרא דכולי האי לא חיישינן אלא יחזרו עליהם אם הכירו ב"ד הראשון ורבא סבר דאין חולצין אא"כ מכירין שמא יטעו בית דין האחרון להשיאה על ידי עדים ויאמרו שלא עשו כ"א בהכרה והקשה הר"ר יהודה מדתניא בתוספתא (פי"ב) חולצין לאשה אע"פ שאין מכירין אותה תיקשה לרבא משמיה דנפשיה ותירץ דתוספתא מיירי דאורייתא ואמוראי דהכא איירי דרבנן א) :

רבא

עו א מיי' פ"ד מהלכות יבום הלכה טז סמג עשין נב טוש"ע אה"ע סי' קסט סעי' מד ובסדר חליצה סעי' ל ובפירוש סדר חליצה סעיף מה :

עז ב מיי' שם הל' כד טוש"ע שם בסדר חליצה סעי' כ :

עח ג מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעי' יב ובסדר חליצה סעיף מו ובפירוש סדר חליצה סעי' סד :

עט ד מיי' שם הל' כד טוש"ע שם בהלכות חליצה סעי' לא :

פ ה מיי' שם טוש"ע שם סעי' כ :

פא ו מיי' פי"ב מהל' גזילה ואבידה הל"ז סמג עשין עד טוש"ע חו"מ סי' רסד סעי' ז :

פב ז מיי' פ"ח מהל' גירושין ה"א סמג עשין מח ג טוש"ע אה"ע סי' קמג סעי' א :

[וע"ע תוס' סנהדרין מט: ד"ה אמר רבא ותוס' ע"ז יט. ד"ה אמר]

פג ח מיי' פ"ד מהלכות יבום הלכה כה סמג עשין נג טוש"ע שם סי' קסט סעי' יג בהג"ה ובסדר חליצה סעי' לא ובפירוש סדר חליצה סעיף מג ובהל' חליצה סעיף נג :

פד ט מיי' פי"ד מהל' מעשה הקרבנות הלכה טז :

פה י מיי' פ"ב מהל' גירושין הלכה כ סמג עשין נ טוש"ע שם סימן קלד סעי' ה :

פו כ מיי' פ"ד מהלכו' יבום הלכה כט סמג עשין נג טוש"ע שם סימן קסט סעיף ח :

פז ל מיי' פ"א מהל' גירושין הלכה י סמג עשין נ טוש"ע שם סי' קנה סעי' ח :

פח מ נ מיי' שם הלכה ט וסמג וטוש"ע שם ומיי' פ"ד מהלכות יבום הלכה כט סמג עשין נג טוש"ע אה"ע סימן קסט סעי' נו ובפירוש סדר חליצה סעיף לב :

◆

תוס' חד מקמאי

חליצה מוטעת איזה היא חליצה מוטעת כל שא"ל חלוץ לה ע"מ שתתן לך מאתים זוז כשירה ואי בעיא מינה שתתן לו המאתים אמר' ליה משטה אני בך ולא יהבה ליה מידי ואם א"ל חלוץ ובכך אתה כונס פסולה ופוסלת מן האחים וטעמיה דמילתא דחליצה מוטעת כשרה אית בה תרי טעמי בפ' המדיר חד טעמא הוא מכיון דחלץ מסתמא אחולי אחליה לתנאיה ולהאי טעמא אי בשעת חליצה אדכר לה הנאה החליצה פסולה וחד טעמא משום דא"א לקיים המעשה ע"י שליח ולא הוי דומיא דבני גד ובני ראובן ואין צריך לקיים התנאי ואפי' ארכריה בשעת מעשה ובתוך המעשה החליצה כשירה . והכי מסקנא דשמעתא . הכי גרסי' בספרים שלנו. אמר רבא אמר רב סחורה

נ"ל לעשות

כתובות עד. [תוספתא פי"ב]

[לעיל קג:]

[עי' תוספות לעיל קג. ד"ה בין עומד]

◆

תוספות ישנים

א) תימה למ"ד חליצה אינה אא"כ מכירין מ"ש מהא דתנן פרק התקבל האומר קדשתי את בתי ואיני יודע למי קדשתיה ובא אחד ואמר אני קדשתיה ונתן לה גט מותרת אלמא לא בעינן היכרא. וכן האשה שאמרה נתקדשתי ואיני יודעת למי נתקדשתי ובא אחד ואמר אני קדשתיך ונתן לה גט מותרת אלמא לא בעינן היכרא . והכא אמאי אין חולצין אא"כ מכירין ויש לחלק דהתם חיים שמא יסתרו דבריו ויכחישוהו האיש או האשה אבל הכא ליכא דמכחיש ליה שהרי גם הוא רוצה כמוה מיהו צ"ע דתנן לקמן בפרק בתרא מעידין על פי בת קול ומעשה באחד שעמד על ראש ההר ואמר פלוני בן פלוני ממקום פלוני מת והלכו ולא מצאו שם אדם והשיאו ושוב מעשה באחד בצלמון שאמר אני פלוני בן פלוני נשכני נחש והרי הוא מת והלכו ולא הכירוהו והשיאו את אשתו דאלמא לא בעינן היכרא . ושמא הכא מיירי שגם היבם אינו מכיר בה שהיא יבמתו . כגון שהיה הוא במד"ה וכן גבי מיאון באומרת אי אפשי בפלוני בעלי והבעל אינו יודע וצ"ע :

ר"ה ו. קדושין נ. ב"ב מח. ערכין כא.

[ערכין כא. קדושין נ. ע"ש ב"ב מח.]

[כתובות כא. וש"נ]

ב"ב קלח:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones